Könyvtár és Információs Központ stratégiai terve

2026–2031

Praeambulum

A Magyar Tudományos Akadémia (MTA KIK) bicentenáriumi évében készült stratégiai terv kiindulópontja, hogy az MTA a következő évtizedekben is megőrzi a társadalomban betöltött szerepét, magas elismertségét, és ezt a Magyarország kormányai is felismerik, a közösség értékítéletének megfelelő tudománypolitika alakításával nem lehetetlenítik el annak működését. Ennek megfelelően az MTA megőrzi, lehetőség szerint bővíteni tudja közfeladatellátási kötelezettségét, amelyben az MTA KIK kulcsszerepet játszik.

Az MTA székház és a volt tisztségviselők háza (Arany János utca 1.) egy helyrajzi számon lévő két épület. Együttes, koherens koncepción alapuló felújításuk üteme jelentősen befolyásolja az MTA KIK működését, munkáját.

Az MTA új tudománypolitika helyzete és az új stratégiai terv számos olyan feladatot fogalmaz meg, amely az MTA KIK alapító okiratának, és főként szervezeti és működési szabályzatának megújítását is szükségessé teszi.

Az MTA könyvtára több egyedi jelleggel bír. Szervezeti része a Tudós Köztestület levéltára, így tevékenységében figyelemmel kell lennie a levéltárak tevékenységét szabályozó jogszabályokra is. A magyar tudomány nemzeti könyvtára, vagyis megőriz minden, a magyar tudományműveléssel kapcsolatos dokumentumot, és biztosítja ezek társadalmi megismertetését. Az MTA könyvtára nemzeti közfeladatokat ellátó nyilvános országos szakkönyvtár. Ezzel a tevékenységével az MTA Köztestület társadalmi és tudománypolitikai súlyát is növeli.

Küldetésnyilatkozat

Az MTA KIK országos szakkönyvtárként, szaklevéltárként, a magyar tudomány és nemzeti, illetve nemzetközi kulturális örökség őrzőjeként a hagyományos értékeit megtartva, a kor követelményeinek megfelelő informatikai háttérrel egyre szélesebb körben bocsátja rendelkezésre gyűjteményét és szolgáltatásait. A könyvtár az országos kutatástámogatási rendszer egyik meghatározó központja, elkötelezett a nyílt tudomány alapelvei mellett. Az MTA Köztestület céljainak megvalósítását szolgálja, hozzájárul az MTA 2019-ben megfogalmazott küldetésnyilatkozatában és a 2025-ben, a bicentenárium évében közzétett, az MTA jövőképét bemutató dokumentumban megfogalmazott célok eléréséhez.

Az MTA KIK hozzáférést biztosít külföldi elektronikus tudományos tartalmakhoz, a hazai nyílt hozzáféréssel megjelenő publikációk technikai támogatója, fenntartja és hozzáférhetővé teszi a magyar tudományos kutatási eredményeket számba vevő nemzeti bibliográfiai adatbázist, illetve a tudományos eredmények digitális könyvtárát. Az MTA KIK munkájával támogatja a nyílt tudomány minél szélesebb hazai megvalósulását, új tudományértékelési módszer kidolgozását. Közösségi tudományos tevékenységével aktívan kapcsolja össze a tudósok köreit az érdeklődő társadalmi csoportokkal.

Jövőkép

Az MTA KIK egyedülálló kincsestára – a tudós társaság levéltára, tudósok kézirathagyatékai, speciális gyűjteményei, muzeális könyvdokumentumok, a világ tudományos eredményeit bemutató könyvanyag – révén kiemelkedik a hazai szakkönyvtárak közül, a hazai és nemzetközi kulturális örökség megőrzésének meghatározó intézménye, a kutatástámogatás elismert szereplője. Célunk, hogy az MTA KIK országos szakkönyvtárként az egész akadémiai köztestület könyvtárává váljon, a magyar tudományos művek őrzője és aktív közreadója legyen.

Megújuló szolgáltatásaival támogatja az ország valamennyi kutatói közösségét, az egyetemi oktatókat és hallgatókat. Országos szakkönyvtárként az országos könyvtári rendszer megújításának egyik meghatározó szereplője. Szakmai tapasztalatával segíti a hazai tudományos és szakkönyvtárak alkalmazkodását az új tudományos kommunikáció kihívásaihoz. Az MTA KIK aktív részese a hazai nyílt tudomány megvalósításának, a mesterséges intelligencia használata elterjesztésének és az alternatív tudományértékelési elvek kidolgozásának.

Könyvtárszakmai és tudományos nemzetközi kapcsolatai mentén a magyar tudományos örökséget a világ könyvtári nyilvántartásainak részévé teszi. Intézményként aktívan részt vesz a nemzetközi könyvtárszakmai szervezetek munkájában.

Az MTA és Magyarország tudomány- és kulturális politikai céljaival összhangban újraértékeli és változatos formában – részletes feldolgozás, kiállítások, internetes tematikus honlapok – bemutatja muzeális gyűjteményeit. Kulturális tevékenységével megismerteti a magyar társadalom tagjaival, a világgal a magyar tudomány múltbéli és jelenkori eredményeit.

Az MTA KIK stratégiai célkitűzéseit az alábbi pontokban határozza meg:

1. **Az MTA KIK magyar tudományos nemzeti könyvtárként, az írott Akadémiai vagyont, a Könyvtárban őrzött kulturális örökségünket megőrzi és hozzáférhetővé teszi. Az MTA KIK állományával (kéziratos, nyomtatott, digitális) segíti a kutatókat a tudományos kommunikáció adta kihívásokban.**

Az MTA KIK továbbra is a legnagyobb gondossággal megőrzi, gondozza, restaurálja, digitalizálja és szolgáltatja az állományában lévő analóg dokumentumokat. Mindent megtesz annak érdekében, hogy gyűjteményét lehetőségei szerint bővítse, minden magyar nyelvű tudományos művet egy példányban befogad, feldolgoz, megőriz és szolgáltat.

Az MTA KIK elkötelezett a gyűjteményében lévő nemzeti kulturális örökségünk bemutatásában. Kiadványterve alapján folyamatosan biztosítja a Könyvtárban őrzött kincsek hasonmás kiadásában való megjelenését, ezzel biztosítva páratlan, olvasó által nem hozzáférhető kincsek lehető legszélesebb közönséghez való eljutását tudománynépszerűsítő, ismeretterjesztő és kultúraközvetítő céllal.

A Könyvtár kiállítási terv mentén időszaki kiállításokat rendez, a Könyvtárban őrzött dokumentumok bemutatásával erősíti kultúraközvetítő és ismeretterjesztő tevékenységét. Minden kiállítást könyvtári állományrevízió és az anyag tudományos kutatása előzi meg, így a kiállításokat tudományos igényű, korszerű katalógusok kísérhetik.

A Könyvtár kommunikációs tervet dolgoz ki, célközönségéhez igazítja közönségkapcsolati csatornáit, erősíti a virtuális térben való tevékenységét. Növeli hazai és nemzetközi láthatóságát könyvtári és tudományos programokban való részvétellel.

2. **Az MTA KIK szolgáltatásival hatékonyan és jól szervezetten támogatja a magyar tudományos közösséget.**

Az MTA KIK az országos kutatástámogatási rendszer egyik meghatározó központja, a tudományos közösség által elismert kiválósági központ.

Az Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program a külföldi és hazai elektronikus tudományos tartalmak megkerülhetetlen országos központja. Az EISZ a kutatóintézetek, egyetemek, közgyűjtemények, egészségügyi intézmények igényei mentén tovább bővíti a kínált elektronikus adatbázisok körét. A nyílt hozzáféréssel publikált tudományos munkák közlési díjait országos központként kezeli, törekszik ennek a kertnek a bővítésére. Kapcsolati rendszere megerősödik úgy a hazai felhasználói, mint a hazai és a külföldi eladói kör szereplőivel, növeli a magyar

tudományos alkotók nemzetközi esélyeit és eredményeik láthatóságát. Az EISZ támogatja a magyar tudományos könyvek nyílt hozzáférését.

A hazai tudományos teljesítményt számba vevő Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) a kurrens adatok bővítésén túl retrospektív adatbővítést végez. A könyvtár további eszközökkel támogatja az MTMT tájékoztató adatbázissá fejlesztését: növeli az MTMT-ből teljes szöveggel elérhető dokumentumok arányát, bővíti a szakterületi besorolással ellátott publikációk körét, valamint a retrospektív adatbővítést is folytatja. Támogatja a kutatásiadat-kezelést és a kutatási adatok feldolgozását az MTMT-ben a megőrzés és hozzáférés biztosítása mellett annak érdekében is, hogy a tudományértékelési rendszer számára láthatóvá váljanak. A hazai tudományértékelés számára új, MTMT adatokon alapuló bibliometriai mutatókat fejleszt, melyek alkalmazhatók mind a kutatók, mind a kutatást végző intézmények, mind a hazai kiadású tudományos folyóiratok értékelésére, és alkalmazhatók többféle értékelési helyzetben. Az új mutatók szabadon felhasználhatók lesznek.

Az MTA KIK támogatja és elősegíti a fenntartható tudományos kommunikációs tevékenységeket, a hazai nyílt tudomány mozgalom előmozdítója. Kutatástámogatási központként irányelveket fogalmaz meg a hazai tudományos és szakkönyvtáraknak, tudományos intézményeknek a nyílt tudomány tekintetében. Szakmai iránymutatást biztosít a hozzá forduló intézményeknek, hogy megfelelhessenek nemzetközi folyóiratpublikálási követelményeknek. Figyelemmel kíséri az új típusú tudományos publikálási megoldásokat és kidolgozza a gyűjtés, a szolgáltatás és a hosszútávú hozzáférés biztosításának módszereit. A kutatási adatok kezelése és a közösségi tudomány kutatásmódszertan kapcsán központként biztosítja a hazai tudományos közösségek bevonását a nemzetközi programokba.

A nemzetközi trendeket követve a Könyvtár megújítja a repozitóriumi szolgáltatásait, elsősorban adat- és szövegbányászati szövegkorpuszként való felhasználás területén, lehetőséget alakít ki a tág értelemben vett szöveg- és adatbányászat támogatására, valamint a nyelvtechnológiai eszközök felhasználására az adat- és metaadat-bővítés és -javítás érdekében. Új repozitóriumi könyvtárakat hoz létre és frissíti a meglévő szoftvert. A hazai Open Science előmozdítójaként terjeszti az ORCID és DOI azonosítók használatát. Továbbfejleszti a **Tu**dományos **D**okumentumok **K**özös **K**eresőjét.

Az MTA KIK továbbra is támogatja tudományértékelési szolgáltatásaival a hozzá forduló intézményeket Feladata a hazai tudomány monitorozása, szerveződésének, minőségének felügyelete. Intézményi belső értékelési rendszerek szakmai támogatását végzi, mely kiegészül az egyre szaporodó piaci megrendelésekkel.

Az MTA KIK országos szakkönyvtárként támogatja a magyarországi, összefogáson alapuló tudományos és szakkönyvtári platform létrejöttét, ezáltal az országban elérhető elektronikus, digitális és hagyományos tartalmak egyablakos kereshetőségének kialakítását. Szorgalmazza a könyvtárak közti közös beszerzési politikát és elosztott kiszolgálási rendszer kiépítését.

Az Akadémiai Levéltár a XXI. századi kihívásoknak megfelelően szolgáltató levéltárrá válik, megerősíti az intézeti iratkezelés levéltári felügyeletét, egyre szélesebb célközönséget szolgál ki, és felkészül az elektronikus iratkezelésből adódó feladatok ellátására.

3. Az MTA KIK kutatóhelyként biztosítja az állományához és szolgáltatásaihoz kapcsolódó kutatásokat.

Az MTA KIK amellett, hogy továbbra is támogatja a Könyvtár és Levéltár alkalmazottainak egyéni kutatási tevékenységüket kialakítja az intézmény tudományos arculatát. A 2025/2026 bicentenáriumi évfordulóra készülve a Könyvtár megerősítette az Akadémia történeti forrásainak alapkutatás szintű művelését. A magyarországi könyves művelődéstörténeti múlt feltárása és dokumentálása érdekében megerősíti a Régi Könyvek Gyűjteményét. A Könyvtár digitalizálási kapacitásai növelésével elektronikusan, a repozitóriumon keresztül elérhetővé teszi az írott kulturális örökség dokumentumait, mely segíti az elméleti szintű kutatást is.

Az MTA KIK nagy hangsúlyt fektet a gyűjteményében lévő kiemelkedő dokumentumok tudományos feltárására és bemutatására ezzel is erősítve a Könyvtár kultúraközvetítő és ismeretterjesztő szerepét.

Az MTA KIK tudománymetriai kutatásai kapcsán európai kiválósági központ. A Könyvtár tovább erősíti a nemzetközileg elismert kutatási tevékenységet, a Leuven-i Egyetemmel közösen alakított európai kutatócsoport a korszerű információszolgáltatás bibliometriai módszerekkel való támogatása területen. Az MTA KIK erősíti az ipar-akadémiai kapcsolatokat módszertani és tudásbázisára épülő együttműködésekkel, szerződéses kutatásokkal és közös pályázatokkal.

Előfeltételek

Annak érdekében, hogy a stratégiai tervben megfogalmazott célokat az MTA KIK elérje az alábbi feltételeknek kell teljesülnie:

1. Informatikai megújulás

A Könyvtár és Információs Központ a fenti feladatellátást csak megújuló informatikai környezetben – alapszerkezet, hardver eszközök – tudja ellátni. A szerverek egy része a SZTAKI-ban van, mely jelentős kockázatot jelent a SZTAKI épületének eladása miatt. Az MTA KIK épületében lévő szervereket bővíteni és frissíteni kell, a szerverekhez tartozó (switchek, tűzfal stb.) egyéb eszközökkel együtt.

Az MTA KIK informatikai környezetének megújítása jelentős plusz költségekkel jár, melyre nincs külön költségvetési fedezet.

2. Fizikai megújulás

Az MTA KIK a fenti feladatellátást csak megújuló fizikai környezetben tudja ellátni.

A könyvtár olvasótermének átalakítása halaszthatatlan. Naprakész könyvtári szolgáltatásokat csak megújult, a szolgáltatásokhoz igazodó terekben tudunk nyújtani. Tagolni kell a jelenlegi olvasótermet, ki kell alakítani a muzeális dokumentumok zárt, szigorúbb felügyelet melletti olvasási lehetőségét csakúgy, mint egy-egy jelentős magyar tudós nálunk őrzött könyvtárának hosszú idejű bemutatásának terét is.

Kiemelten fontos egy XXI. századi modernségű kiállító tér kialakításra kerüljön. Az Akadémiai Kincsek, kulturális örökségünk bemutatására csak úgy vállalkozhat a Könyvtár, ha erre állandó, megfelelő kiállítótér biztosított.

SWOT-elemzés

ERŐSSÉGEK (BELSŐ TÉNYEZŐK)
Az MTA KIK a hazai kutatástámogatási rendszer meghatározó szereplője. EISZ – stabil, kiszámítható finanszírozás, megbízható, proaktív EISZ Titkárság Kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszer. Beágyazott, jó szakmai kapcsolat a Magyar Könyvtárosok Egyesületével és az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumával Meghatározó országos gyűjtemények (kéziratok, régi könyvek, keleti, akadémiai kiadványok). Jelentős kiadói tevékenység: kulturális örökség és szakmai módszertani kiadványok. Nagyszabású kiállítások megvalósítása. Jelentős mennyiségű digitalizálás (magyar tudományos művek). Országos kutatástámogató projektek megvalósulása, európai kiválósági központ (TTO). Proaktív hozzáállás a szakmai feladatokhoz, elkötelezett munkatársak. Magasan kvalifikált munkatársak, folyamatos továbbképzés biztosítása. Az Akadémiai Levéltár MTA-n belüli elismertsége. MTMT adatbázisban lévő adatok mennyisége és minősége

GYENGESÉGEK (belső tényezők)
Alulfinanszírozottság, könyvgyarapítás esetleges. Munkabérek nem követik az inflációt, a bérek messze maradnak az átlag diplomás fizetéstől. Szervezeti átjárhatóság lehetősége alacsony. Intézményi kommunikációs hiányok. Kommunikációs stratégia hiánya. Az MTMT használatának háttérbe szorítottsága a kereskedelmi adatbázisok viszonylatában.

+

LEHETŐSÉGEK (külső tényezők)
Az MTA vezetőségének támogatását és elismerését bírjuk. Az MTA Könyvtári Bizottság elismeri az MTA KIK szakmai munkáját. Új, a nyílt tudományhoz kapcsolódó tudományértékelési módszertan kidolgozása (TTO-MTMT) Kutatóintézeti státusz kihasználása. MTA/MTA KIK rekonstrukció.

VESZÉLYEK (külső tényezők)
Nincs országos szakpolitikai irányítás, nincs országos stratégia. Gyorsan változó technikai környezet. Nincs megfelelően szakképzett utánpótlás. Növekvő mennyiségű országos digitális tartalmak átláthatatlansága. MTMT finanszírozás megoldatlansága.